

Література

1. Бланк И.А. Управление прибылью / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 1998. – 544 с.
2. Саблук П.Т. Стан і напрями розвитку аграрної реформи // Економіка АПК.- 2015. - № 2.- С.10-17.
3. Сороківська М.В., Юсипович О.І. Фінансовий менеджмент (математичний інструментарій): Навч. посібник. – Львів.: «Новий Світ-2000», 2011. – 284 с.
4. Олійник О.О., Олійник Т.І. Грошові потоки в аграрній сфері економіки: науково-організаційні основи формування і розвитку: монографія / О.О. Олійник, Т.І. Олійник. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 228 с.
5. Фінансовий менеджмент: Підручник / Кер. кол. авт. і наук. Ф 59 ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2008. – 536 с.

Ірина Белова

Тернопільський національний економічний університет

СУТЬ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ ЯК ОБ'ЄКТА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ

На сучасному етапі розвитку економіки вважається доведеним безперечний факт виняткової значущості екологічних знань як першоджерел зародження економічної науки.

Сільське господарство як одна з галузей економіки теж розвивається на основі законів біології та екології. На цьому наполягають вітчизняні вчені-біологи Д.М. Алімов та Ю.В. Шелестов, які чітко формулюють твердження про те, що „... теоретичною основою сільського господарства є біологія”.

В широкому розумінні, біологія – це комплекс наук про життя, його форми і закономірності існування та розвитку. Термін „біологія” запропонували в 1802 році два видатних вчених – французький Ж.Б. Ламарк та німецький Г.Р. Тревіраніус. Мабуть, вже в ті часи прослідковувались паростки розуміння того, що суспільною діяльністю і життям людства керує велика сила природи – біологія.

Богданова Т.Л. та Брайон О.В. говорять про значення біології як такої, що „... тісно пов'язана з іншими науками і практичною діяльністю людини. Біологічна наука є основою сільського господарства і, зокрема, рослинництва”.

Григора І.М., Шабарова С.І., Алейніков І.М. стверджують, що сільське господарство базується на ботаніці, тому саме вона і є основою сільськогосподарського виробництва і сільськогосподарської науки. Вони

пояснюють такий тісний взаємозв'язок тим, що у всіх цих науках, як і в ботаніці, існує спільний об'єкт вивчення – рослинний організм.

Я погоджуюсь з усіма попередніми твердженнями, оскільки, дійсно, однією з найважливіших особливостей сільського господарства є розвиток його на основі пізнання та використання біологічних (екологічних) законів, законів природи. Рослинницька галузь – земля та сільськогосподарські культури, що на ній вирощуються – є частиною природи, тому на них і поширюється дія біологічних законів. Дійсно, говорячи про об'єкт вивчення ботаніки та сільськогосподарської науки, варто відмітити, що він є спільним – рослина (біологічний актив). Бухгалтерський облік в рослинництві об'єктом свого дослідження також має процеси та явища, пов'язані з діяльністю рослинного організму – сільськогосподарської культури (біологічного активу).

На кінцевій стадії своєї життєдіяльності сільськогосподарська культура віддає певну кількість продукції, тобто відокремлює від себе інший актив, який вважався сільськогосподарською продукцією. Таке відокремлення відбувається безпосередньо за участю людини.

Відповідно до П(С)БО 30 „Біологічні активи”, рослина є біологічним активом. Отже, в економічній науці з'явився новий термін „біологічний актив”. В стандарті дається визначення біологічного активу як рослини, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди.

Біологічні активи як засоби сільськогосподарського виробництва продукують в сукупності складових технологічного процесу, в якому інтегруються природні та штучні фактори виробництва. Нині, на жаль, технологічний процес спрямовано на реалізацію виробничої програми, яка нехтує впливом мікробіологічного середовища. На сьогодні, мікробіологічне середовище розвитку рослин і тварин не визнається основним критерієм впливу на формування біомаси рослин, яка є адекватною до потреб споживання людиною і тваринами. В сучасних умовах домінуючим критерієм сільськогосподарської діяльності є повне задоволення потреб власника, неприйняття до уваги природної сутності біологічних активів. Тому ми вважаємо, що визначення терміну “біологічні активи” немає чіткого та правильного тлумачення стосовно їх єдності відповідно до еколого-економічної парадигми.

Згідно з еколого-економічною парадигмою до біологічних активів слід відносити всю біосферу – область життя живих організмів, яка потребує розробки прийомів активізації біологічного потенціалу в сільському господарстві.

За позиціями МСФЗ та П(С)БО земля до біологічних активів не відноситься. Але земля постійно перебуває під впливом дії біологічних законів їх існування та продукування, а також законів поведінки і розвитку “своїх” мікроорганізмів.

Основним завданням обліку процесів відтворення біологічних активів рослинництва є досягнення того, щоб обліковий процес збереження економічного та екологічного потенціалу галузі уособлювався в П(С)БО 30 “Біологічні активи”.

Біологічний актив – це землі сільськогосподарського призначення як природний основний засіб виробництва, а також рослина або тварина, яка в процесі біологічних перетворень здатна самовідтворюватися, тобто давати сільськогосподарську продукцію або додаткові біологічні активи.

Отже, земля, рослина і тварина виступають біологічними активами сільського господарства. Земля є частиною того природного середовища, в якому відбуваються біологічні перетворення рослини. Таким чином, вона є першоосною процесів відтворення галузі рослинництва, а тому цілком закономірно також називати її біологічним активом.

В рослинництві вирішальну роль має фактор часу. Йому підпорядкована вся сільськогосподарська діяльність. Саме закони часу визначають період дозрівання, збирання урожаю, тобто період відокремлення сільськогосподарської продукції від біологічного активу. За цим показником біологічні активи поділяються на довгострокові та поточні. Поточні біологічні активи – це активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб екологічні вигоди протягом періоду, що не перевищує 12 місяців. Поточні біологічні активи займають найбільшу питому вагу, оскільки до них належать усі сільськогосподарські культури, а саме – зернові та зернобобові, овочеві, технічні, кормові культури, розсадники. Вони дають основну масу сільськогосподарської продукції.

Довгострокові біологічні активи – це активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що перевищує 12 місяців. До довгострокових біологічних активів у рослинництві належать сади, ягідники, виноградники тощо. Вони дають сільськогосподарську продукцію рослинного походження, що задовольняє другорядні потреби споживачів.

Від окремих біологічних активів та їх груп, крім сільськогосподарської продукції, можна отримати додаткові біологічні активи. Відповідно до П(С)БО 30 „Біологічні активи”, додаткові біологічні активи – це активи, одержані в процесі біологічних перетворень. До таких активів у рослинництві відносять: чубуки плодово-ягідних рослин, саджанці плодкових дерев, саджанці дерев

лісового масиву. В майбутньому додаткові біологічні активи перетворяться у довгострокові біологічні активи, що будуть здатні давати певну сільськогосподарську продукцію рослинного походження.

Згідно з Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку біологічних активів, об'єктом бухгалтерського обліку біологічних активів рослинництва є види сільськогосподарських рослин, групи біологічних активів, які складаються з підгруп сільськогосподарських рослин (озимі та ярі зернові тощо), чи окремих культур (пшениця, ячмінь, жито, кукурудза, соняшник, льон тощо).

Для зручності використання інформації в бухгалтерському обліку, біологічні активи доцільно класифікувати. Існуючі класифікації у нормативно-правових документах не висвітлюють у повному обсязі інформацію про види біологічних активів та їх призначення. Це певним чином заплутує і без того складне та суперечливе розуміння сутності біологічного активу та робить їх класифікацію неадекватною потребам обліку процесу виробництва.

Біологічні активи рослинництва, враховуючи їх оцінку за первісною вартістю, на нашу думку, слід класифікувати за двома ознаками: часом дозрівання біологічних активів; ступенем готовності до кінцевого споживання чи подальшого використання для отримання продукції.

Дана класифікація біологічних активів рослинництва представлена на рисунку 1.

Герасименко Є.О., даючи оцінку біологічній технології вирощування біологічних активів, зазначає, що „...великої урожайності сільськогосподарських культур за повної біологізації виробництва досягти дуже важко ... це не можна назвати недоліком, а швидше навпаки – позитивним моментом ...” Далі вона наводить такі аргументи: за рахунок нижчої урожайності можна уникнути перенасичення ринку біологічними активами та сільськогосподарською продукцією; збільшується зайнятість сільського населення за рахунок великої частки ручної праці.

Застосування рекомендованих доз добрив потребує ретельного контролю з боку керівництва та відповідальних осіб. Це досить важливе завдання. Робітники і керівники повинні розуміти всю негативну, шкідливу дію хімічних синтетичних засобів при недотриманні відповідних норм їх використання. Адже, найгостріше ця проблема постала в останні десятиліття, коли виробництво хімічних добрив у світі збільшилося в 43 рази, а пестицидів – у 10 разів.

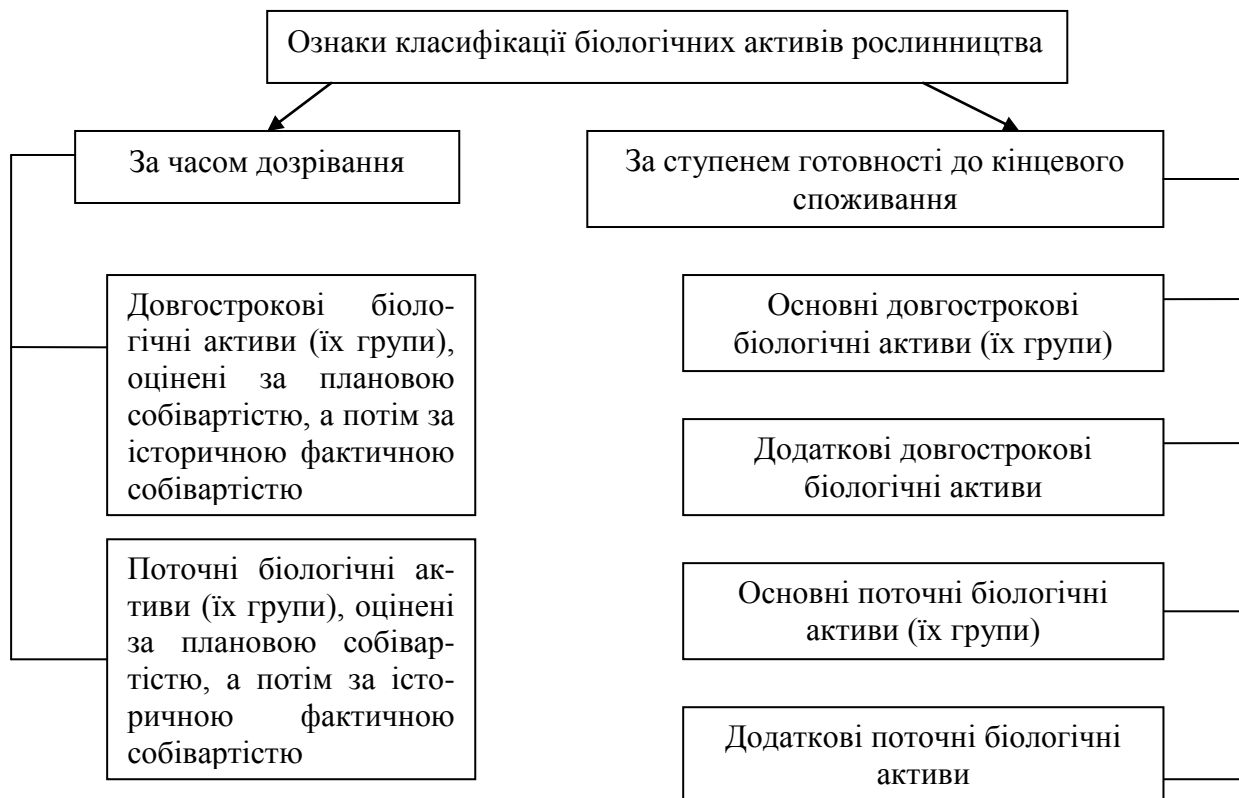

Рис. 1. Класифікація біологічних активів рослинництва

Сільське господарство України потребує кардинальних змін. Рослинництво повинне перейти на якісно новий щабель розвитку, приймаючи до уваги те, що воно є невід’ємною складовою природного середовища, тому і функціонувати має за законами природи, що його породили. Комплексна біологізація галузі має спрямовуватись на розв’язання екологічних завдань, які на сьогодні є критичними (рис. 2).

Велику роль у запровадженні біологічного рослинництва відіграє людський фактор. На жаль, в багатьох важливих аспектах він гальмує процес біологізації і створює ряд проблем. Можна виділити три категорії перешкод, що затримують розвиток екологізації.

1. Соціально-психологічні – це слабка екологічна свідомість громадян, пасивність до використання різних інноваційних нововведень.

2. Інституційно-правові – це відсутність законодавчої бази, що регулює питання з біологізації сільського господарства, нелегкий процес сертифікації органічних підприємств. Екологічний сертифікат – це документ, що дає право заявити про те, що вміст екологічно шкідливих речовин в запропонованому товарі не виходить за встановлені межі, визначені нормативно-технічними документами, тобто продукція є „безпечною”.

3. Фінансово-економічні - це відсутність належної фінансової підтримки з боку держави, фінансові втрати в результаті зменшення урожайності сільськогосподарських культур, необхідність забезпечення рослинництва

відповідною технікою, страхування сільськогосподарських ризиків у разі непередбачуваних обставин.

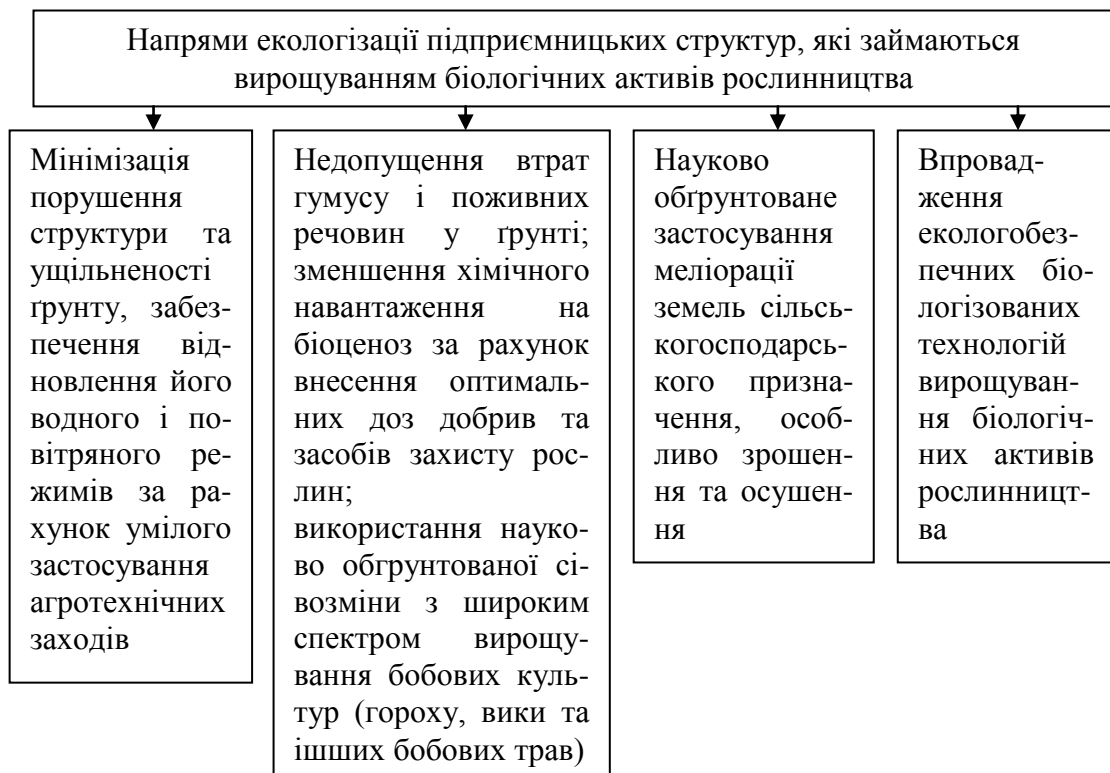

Рис. 2. Основні напрями екологізації рослинництва

Останній фактор, на нашу думку, є найвагоміший, оскільки впровадження біологічних систем і технологій вирощування сільськогосподарських культур (біологічних активів) потребує досить значних витрат грошових ресурсів, додаткових капіталовкладень. Держава повинна безпосередньо приймати в цьому участь через додаткове бюджетне фінансування на екологізацію, оскільки самотужки сільськогосподарський товаровиробник не в змозі забезпечити належний рівень розвитку біологічного рослинництва.

Таким чином, передовий досвід високорозвинених країн світу дає змогу стверджувати, що біологічне рослинництво має великі переваги перед традиційним сучасним хіміко-механічним рослинництвом.

Загальну модель біологічного рослинництва наведено на рис. 3.

Підводячи підсумок виняткового значення біологічного рослинництва, виділимо основні завдання, які ставляться перед ним:

- 1) збільшення обсягів виробництва рослинницької продукції через вирощування одно-, дво- і багаторічних польових культур;
- 2) забезпечення ефективного експорту продукції рослинництва та похідних її переробки;
- 3) збереження, відтворення і підвищення родючості ґрунтів за рахунок оптимального поєднання агротехнічних, агрохімічних, меліоративних заходів вирощування біологічних активів;

4) формування потужного виробничого потенціалу галузі рослинництва за рахунок її інтеграції з іншими природничими науками;

5) оптимізація витрат на виробництво біологічних активів та сільськогосподарської продукції і впровадження відповідних еколого-господарських технологій;

6) всебічна екологізація технологічних процесів та операцій з метою виробництва екологічно чистої, оздоровчо-лікувальної продукції .

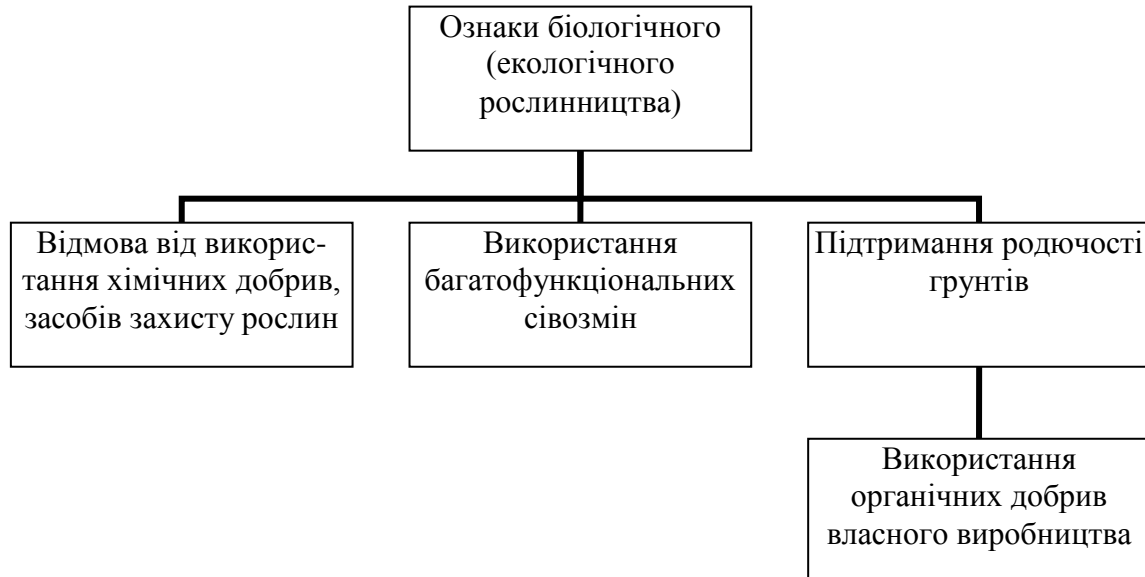

Рис. 3. Модель біологічного рослинництва

Отже, виходячи із завдань, які ставляться перед біологічним рослинництвом, можна дати наступне його визначення. Біологічне рослинництво – це така організаційно-замкнена цілісна система господарювання, у технологічних процесах якої переважають не хіміко-механічні (як нині), а відповідні біолого-агрохімічні заходи і прийоми поводження з сільськогосподарськими рослинами (біологічними активами) та ґрунтовим покривом з метою отримання біологічного урожаю високої якості та збереження і примноження родючості ґрунтів.

Галина Бойківська, Леся Дончак

Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах ринкової економіки розвиток підприємств АПК та ефективне використання їх потенціалу на тривалу перспективу можливі лише при використанні досягнень науково-технічного прогресу. Запровадження